

Overzicht vragen KanVAS

Leerlingvragenlijst

	Helemaal niet waar	Niet echt waar	Best waar	Helemaal waar
<i>Ik ben te vertrouwen</i>	0	0	0	0
<i>Ik ben waardeloos</i>	0	0	0	0
<i>Ik doe alles fout</i>	0	0	0	0
<i>Ik kan anderen goed helpen</i>	0	0	0	0
<i>Ik vind mezelf stom</i>	0	0	0	0
<i>Ik wou dat mijn leven anders was</i>	0	0	0	0
<i>Niemand vindt mij aardig</i>	0	0	0	0
<i>Ik doe aardig</i>	0	0	0	0
<i>Ik help kinderen in de klas</i>	0	0	0	0
<i>Ik maak rare geluiden in de klas</i>	0	0	0	0
<i>Ik pest op school</i>	0	0	0	0
<i>Ik roep door de klas</i>	0	0	0	0
<i>Ik ben verdrietig</i>	0	0	0	0
<i>Ik ben bang dat ik gepest word</i>	0	0	0	0
<i>Ik word gepest</i>	0	0	0	0
<i>Ik wil andere uitlachen</i>	0	0	0	0
<i>Ik wil kinderen pesten</i>	0	0	0	0
<i>Ik moet vaak huilen</i>	0	0	0	0
<i>Ik voel me vaak alleen</i>	0	0	0	0
<i>Ik wil ruzie</i>	0	0	0	0
<i>Ik wil stout zijn</i>	0	0	0	0
<i>Ik kan veel</i>	0	0	0	0
<i>Als ik iets beloof aan mijn juf of meester, dan doe ik het ook</i>	0	0	0	0
<i>Ik help als iemand valt of verdrietig is</i>	0	0	0	0
<i>Ik doe brutaal op school</i>	0	0	0	0
<i>Ik doe dingen die niet mogen op school</i>	0	0	0	0
<i>Ik gedraag me zoals het hoort</i>	0	0	0	0
<i>De juf of meester is vaak boos op mij</i>	0	0	0	0
<i>Ik ben rustig in de klas</i>	0	0	0	0
<i>Ik let goed op in de les</i>	0	0	0	0
<i>Ik vind het leuk om klasgenoten blij te maken</i>	0	0	0	0
<i>Ik vind het leuk om kinderen aan het huilen te krijgen</i>	0	0	0	0

<i>Ik vind het leuk om gemeen te doen op school</i>	0	0	0	0
<i>Ik wil eerlijk zijn op school</i>	0	0	0	0
<i>Ik vind het leuk om kinderen bang te maken</i>	0	0	0	0
<i>Ik wil de juf of meester storen in de klas</i>	0	0	0	0
<i>Ik wil dat de juf of meester trots op me is</i>	0	0	0	0

Sociale Veiligheid

	Nooit	Soms 1 of 2 keer per maand	Regelmatig 1 keer per week	Vaak paar keer per week	(A+) Weet ik niet
<i>Kinderen schelden mij uit op school</i>	0	0	0	0	
<i>Mijn klasgenoten lachen mij uit</i>	0	0	0	0	
<i>Kinderen pesten mij op school</i>	0	0	0	0	
<i>Kinderen schoppen of slaan mij op school</i>	0	0	0	0	
<i>Kinderen doen mij pijn op school</i>	0	0	0	0	
<i>Kinderen bedreigen mij op school</i>	0	0	0	0	
<i>Kinderen dwingen mij om dingen te doen die ik niet wil</i>	0	0	0	0	
<i>In onze klas wordt gepest</i>	0	0	0	0	0
<i>Kinderen in onze klas slaan en schoppen elkaar</i>	0	0	0	0	0
<i>In onze klas wordt een kind buitengesloten</i>	0	0	0	0	0
<i>In onze klas lachen kinderen elkaar uit</i>	0	0	0	0	0
<i>In onze klas wordt gepest</i>	0	0	0	0	0
<i>In onze klas lachen kinderen elkaar uit</i>	0	0	0	0	0
<i>In onze klas speelt een kind vervelend de baas</i>	0	0	0	0	
<i>In onze klas worden kinderen uitgescholden</i>	0	0	0	0	0
<i>In onze klas doen kinderen elkaar pijn</i>	0	0	0	0	0

	Helemaal niet waar	Beetje waar	Vaak waar	Helemaal waar
Ik ben bang uitgelachen te worden	0	0	0	0
Ik ben bang voor gek gezet te worden in de klas	0	0	0	0
Ik denk dat er over mij wordt geroddeld	0	0	0	0
Ik ben bang dat ik word geschopt of geslagen op school	0	0	0	0
Ik voel me veilig op school	0	0	0	0
Ik ben bang om gepest te worden op school	0	0	0	0
Ik ga met angst naar school	0	0	0	0
Ik heb leuke klasgenoten	0	0	0	0
Er zitten leuke kinderen in mijn klas	0	0	0	0
Ik voel me op mijn gemak bij mijn Klasgenoten	0	0	0	0
Het is gezellig bij ons in de klas	0	0	0	0
Ik voel mij alleen in de klas	0	0	0	0
Ik hoor erbij in de klas	0	0	0	0
Ik ben bang voor sommige klasgenoten	0	0	0	0
Ik voel me veilig in mijn klas	0	0	0	0
Ik voel me veilig op het schoolplein	0	0	0	0
Ik voel me veilig op straat in de buurt van school	0	0	0	0
Ik voel me veilig tijdens de gym	0	0	0	0
Ik kan mijn klasgenoten vertrouwen	0	0	0	0

Mijn juf of meester helpt kinderen die worden gepest	0	0	0	0
Mijn juf of meester kan problemen tussen kinderen goed oplossen	0	0	0	0
Mijn juf of meester zorgt ervoor dat ruzies worden uitgesproken	0	0	0	0

Docentvragenlijst

	Nooit	Zelden	Soms	Regelmatig	Vaak
<i>Afhankelijkheid</i>	0	0	0	0	0
<i>Angst</i>	0	0	0	0	0
<i>Onrustig verstorend</i>	0	0	0	0	0
<i>Faalangst</i>	0	0	0	0	0
<i>Gebrek aan concentratie</i>	0	0	0	0	0
<i>Gebrek aan motivatie</i>	0	0	0	0	0
<i>Gebrek aan zelfvertrouwen</i>	0	0	0	0	0
<i>Ongelukkig somber</i>	0	0	0	0	0
<i>Slecht aanspreekbaar op het gedrag</i>	0	0	0	0	0
<i>Agressie</i>	0	0	0	0	0
<i>Pest</i>	0	0	0	0	0
<i>Wordt gepest</i>	0	0	0	0	0

Achterliggende vragen Docentvragenlijst

AFHANKELIJKHEID

Mogelijke oorzaken:

- Het kind wordt over beschermd door ouders of leerkracht
- Het kind voelt zich onzeker
- Het kind krijgt te weinig ruimte/ autonomie in de klas of thuis
- Het kind heeft ingrijpende gebeurtenissen meegemaakt thuis of op school
- Het kind heeft negatieve schoolervaringen opgedaan op cognitief of sociaal gebied
- Er is sprake van hechtingsproblematiek
- Er is veel wisseling van leerkrachten
- Er is sprake van een ontwikkelingsachterstand/ ontwikkelingstekort
- Er worden te hoge eisen gesteld aan het kind

Symptomen:

- Het kind zoekt veel hulp en steun
- Het kind zoekt veel bescherming en bevestiging
- Het kind reageert angstig bij vertrek van ouders/leerkracht, en boos bij terugkeer
- Het kind heeft veel hulp nodig om verder te komen
- Het kind wil bezig gehouden worden
- Het kind kan niet zelfstandig werken
- Het kind doet verlegen
- Het kind toont geen initiatief
- Het kind neemt geen verantwoordelijkheid
- Het kind is besluiteloos

Adviezen:

- Het kind leert andere vragen te stellen dan hulpvragen
- Spreek af/Reguleer wanneer het kind om aandacht mag vragen en wanneer niet
- Stimuleer en beloon zelfstandigheid/ durf
- Het kind doet succeservaringen op
- Tussen ouders en leerkrachten is er een regelmatig contact over het welzijn van het kind
- Zorg dat de opdrachten aansluiten bij de belevingswereld van het kind
- Stimuleer dingen die het kind vermijdt toch geleidelijk aan te gaan doen
- Hanteer duidelijke regels en structuur
- Leer het kind probleemoplossingstechnieken aan door 'voordoen, samen doen, alleen laten doen'
- Straal vertrouwen uit naar het kind
- Zie ook adviezen bij Angst

ANGST

Mogelijke oorzaken:

- Het kind kan geen/ moeilijk gevoelens onder woorden brengen
- Het kind heeft last van angstige gedachten
- Het kind verkeert in een weinig liefdevolle omgeving/een omgeving met veel irritatie
- Het kind ervaart dat het geen invloed op het leven heeft
- Het leven van het kind is onvoorspelbaar en onoverzichtelijk
- Rust en veiligheid ontbreken thuis en/of op school
- De opvoeders/leerkracht vertonen onvoorspelbaar gedrag
- Er worden onmogelijke eisen (waar het niet aan kan voldoen) aan het kind gesteld
- De eigen inbreng van het kind wordt niet serieus genomen
- Eén van de opvoeders is angstig (modelling)
- Het kind is bang om alleen te zijn (separatieangst)
- Het kind vertoont sociale angst (angst voor: pesten, mening van anderen, afgaan, kritiek krijgen, uitlachen)
- Het kind heeft een dwangstoornis (vertoont dwangmatig/ obsessief gedrag)
- Het kind vertoont specifieke angst (zoals angst voor dieren, claustrofobie, overgeven)
- Het kind vertoont toets/examenvrees

Symptomen:

- Het kind trekt zich terug uit groepsactiviteiten
- Het kind vermijdt sociale interacties
- Het kind spreekt (in sommige situaties) niet
- Het kind vertoont dwangmatig gedrag
- Het kind laat weinig emoties zien/ is emotioneel vervlakt
- Het kind raakt snel ontmoedigd/ heeft weinig zelfvertrouwen
- Het kind is vaak gespannen en prikkelbaar
- Het kind piekert
- Het kind bijt nagels
- Het kind heeft slaapproblemen
- Het kind heeft paniekaanvallen
- Het kind heeft huilbuien of woedeaanvallen
- Het kind weigert naar school te gaan
- Het kind heeft lichamelijke (somatische) klachten (zoals: droge mond, diarree, krampen, misselijkheid, hartkloppingen, pijn op de borst, versnelde hartslag, duizeligheid)
- Het kind heeft nachtmerries
- Het kind presteert onder zijn niveau

Adviezen:

- Erken de angst van het kind en accepteer het probleem. Stimuleer het kind hetzelfde te doen. Toon begrip.
- Praat de angstgevoelens niet weg: verwoord en erken dat wat het kind voelt
- Ga na of er een reële oorzaak is voor de angst
- Breng samen met het kind gevoelens en situaties onder woorden
- Hanteer duidelijke regels en structuur
- Leer het kind ontspanningstechnieken
- Help het kind piekeren te vervangen door helpende gedachten (bv. 'Het is me gisteren ook gelukt') en positieve zelfspraak ('Dit heb ik handig aangepakt')
- Leer het kind om situaties die angst oproepen te zien als een uitdaging in plaats van een bedreiging
- Check hoe (met welk gevoel) het kind de klas binnenkomt en hoe het weer naar huis gaat
- Beloon geen vermijdings- of ongewenst gedrag (bv: Het kind mag computeren in plaats van meedoen met gym, omdat het kind bang is)
- Beloon positief, niet-angstig gedrag en negeer zoveel mogelijk negatief, angstig gedrag.
- Leer het kind probleemoplossingstechnieken aan door 'voordoen, samen doen, alleen laten doen'
- Stel het kind gerust, zorg voor een goede band met het kind

- Blijf het kind betrekken bij sociale activiteiten, ook al is er weinig respons
- Straal vertrouwen uit naar het kind
- Stimuleer sociale activiteiten
- Geef kleine 'sociale' klusjes (zoals een nietmachine ophalen bij een collega in een andere klas)
- Stimuleer dingen die het kind vermijdt toch geleidelijk aan te gaan doen
- Koppel het kind aan een klasgenoot van wie het kan leren
- Oefen sociale vaardigheden (oefeningen uit de Kanjertraining)
- Laat het kind zien dat het invloed heeft in de groep en een bijdrage kan leveren.
- Zorg voor overzichtelijkheid van dagelijkse gebeurtenissen
- Wees betrouwbaar als opvoeder
- Leg een kind uit waardoor iets lukt of mislukt
- Werk samen als opvoeders (school en ouders)
- Laat als opvoeder zien dat u van fouten en falen leert door deze te benoemen
- Stem verantwoordelijkheid af op de mogelijkheden van het kind

ONRUSTIG/VERSTOREND GEDRAG

Mogelijke oorzaken:

- Er zijn conflicten met de leerkracht
- Er is wisseling van leerkrachten
- Er wordt gepest in de klas
- Er is teveel visuele onrust in de school/ de klas
- De ouders/leerkracht zijn 'druk'
- Het kind ervaart stress op school, er worden hoge eisen gesteld aan het leerwerk
- Er is sprake van stress thuis (door bv. verhuizing, ziekte, e.d.)
- Er is sprake van sociaal disfunctioneren van het kind
- Het kind heeft leerproblemen
- Het kind is overgevoelig voor zintuiglijke prikkels
- Het kind heeft zintuigproblemen (gehoor, zicht, aanraking)
- Het kind is slim, hoogbegaafd
- Het kind heeft aandachts- en concentratieproblemen

Symptomen:

- Het kind heeft weinig besef van tijd
- Het kind is motorisch onrustig, heeft veel beweging nodig
- Het kind is snel afgeleid
- Het kind is impulsief
- Het kind vindt school saai
- Het kind geeft antwoord voordat de vraag volledig is gesteld
- Het kind heeft moeite de aandacht bij werk of spel te houden
- Het kind gaat van de ene activiteit naar de andere
- Het kind praat aan één stuk door
- Het kind dringt zich op en/of verstoort bezigheden van anderen
- Het kind lijkt niet te luisteren naar hetgeen wordt gezegd

Adviezen:

- Rustig stemgebruik van de leerkracht
- Zorg voor een goede sfeer in de klas (respectvol jegens de leerkracht, het schoolwerk, en elkaar)
- Structureer situaties als pauzes en vrije situaties voor
- Zorg voor voorspelbare routines en duidelijke markeringen van overgangen naar andere situaties
- Breng ordening en rust van buitenaf aan
- Betrek het kind er steeds weer bij als je het ziet afdwalen
- Geef het kind een rustige plaats
- Zorg voor geen of nauwelijks wisseling van leerkrachten

- Houd het lokaal rustig en (visueel) overzichtelijk
- Maak een liedje van veel voorkomende opdrachten (zoals: Wij hangen onze jassen op, en duwen niemand weg!)
- Geef interessante, prikkelende taken
- Leer het kind zaken af te maken, deel taken eventueel op in deeltaken
- Controleer tussentijds of de instructie nog helder is en geef feedback
- Leer het kind zelfcontrolemechanismen aan (gebruik afvinklijstjes, wekkertjes, stappenplannen).
- Geef het kind de ruimte om af en toe flink te bewegen.
- Geef duidelijk aan wanneer motorische onrust wel/niet is toegestaan
- Spreek non-verbale signalen af, waarmee het kind kan worden bijgestuurd
- Maak duidelijke concrete afspraken met daaraan een beloningssysteem gekoppeld
- Houd het kind dicht in de buurt bij instructie in vrije, onduidelijke situaties. Betrek het kind erbij door een gebaar of fysiek contact (bv hand op de schouder)
- Houd de communicatie kort en zakelijk (verval niet in discussies, laat je niet in irritatie brengen)
- Zorg voor een maatje dat het kind indien nodig kan aanspreken of bij de les kan houden
- Wees zeer alert op positief gedrag van het kind en beloon dit
- Wees zeer consequent met sancties bij het schenden van afspraken.
- Accepteer het kind zoals het is. Er is immers geen sprake van onwil, maar van onvermogen
- Ga na of er stressfactoren zijn op school of thuis
- Ga na of het kind wel goed eet
- Ga na of het kind genoeg slaapt
- Laat onderzoek doen naar ADD/ADHD
- Laat onderzoek doen naar de werking van zintuigen (gehoor, ogen, gevoeligheid van de huid)

FAALANGST

Mogelijke oorzaken:

- Het kind heeft negatieve schoolervaringen opgedaan
- Er is een sfeer van competitie in de klas
- De omgeving spreekt te weinig positieve verwachtingen uit naar het kind
- Er is een gebrek aan duidelijke taakgerichte feedback op prestaties van het kind die succesvol zijn verricht of die fout zijn verlopen
- Waardering voor het kind wordt door de omgeving uitsluitend/vooral gekoppeld aan goede prestaties
- Het kind heeft niet geleerd om te gaan met mislukking of tegenslag (over bescherming)
- Het kind heeft niet geleerd dat het zelf invloed heeft op zijn leven (verwaarlozing)
- Het kind krijgt impliciete, onuitvoerbare opdrachten die onzekerheid versterken (zoals 'doe je best, wees sterk, wees de beste, schiet op')
- Het kind voelt zich niet geaccepteerd bij mislukken
- Het kind krijgt snel en veel hulp als iets niet lukt
- Er is geen bevordering van zelfstandigheid
- Er is weinig experimenteerruimte om te falen
- De eisen van de opvoeders op school of thuis zijn te hoog
- Er is weinig waardering voor de inbreng van het kind
- Leeftijdgenoten reageren lacherig, verwijtend of pesterig op falen
- Eén van de ouders of de leerkracht is faalangstig en geeft dit als voorbeeld

Symptomen:

- Het kind heeft een gebrek aan concentratie
- Het kind presteert onder zijn niveau
- Het kind ervaart lichamelijke reacties (zoals: zweten, trillen, blozen)
- Het kind heeft lichamelijke klachten (zoals slaapproblemen, buikpijn, hoofdpijn)
- Het kind schat de kans om te mislukken heel hoog in, de kans om te slagen heel klein
- Het kind verwacht vooral negatieve reacties vanuit de omgeving
- Het kind heeft een negatief zelfbeeld; heeft belemmerende gedachten (zoals 'Ik kan het toch niet, het gaat toch niet lukken')
- Het kind zoekt de oorzaken van successen buiten zichzelf, bij falen echter alleen in zichzelf
- Het kind heeft last van black-outs tijdens toetsen
- Het kind stelt zichzelf te hoge/ te lage eisen
- Het kind heeft startmoeilijkheden bij het aanpakken van een taak/ gaat chaotisch te werk/ dwaalt tijdens opdrachten snel af
- Het kind studeert te detaillistisch en te lang
- Het kind is sociaal geïsoleerd

Adviezen:

- Neem het probleem serieus, maar ga niet mee in het tunnel denken
- Leg het kind uit wat faalangst is en hoe het lichamelijk werkt
- Spreek positieve verwachtingen uit tegenover het kind.
- Beloon geen vermijdingsgedrag, leer het kind omgaan met spanningen.
- Zorg voor een veilig klimaat in de groep en op school, leer kinderen positief te spreken over elkaar in plaats van in oordelen
- Bied de leerstof op niveau/ in behapbare deeltaken aan, zodat het kind succeservaringen kan opdoen
- Laat het kind zijn prestaties vergelijken met eerdere prestaties, niet met de prestaties van klasgenoten
- Zorg voor een goede samenwerking tussen school en ouders
- Leer het kind dat je van fouten kunt leren, en dat fouten maken mag
- Toon geduld als opvoeder. Leren gaat met vallen en opstaan. Faalangst is een hardnekkig probleem
- Stem verantwoordelijkheden af op de mogelijkheden van het kind
- Ga met het kind in gesprek over achterliggende gedachten en gevoelens, en hoe deze invloed hadden op het resultaat (procesgerichte feedback)
- Geef procesgerichte complimenten en feedback (op inspanningen en inzet en positieve ontwikkelingen)
- Moedig het kind aan zelf oplossingen te zoeken en adviezen te vragen
- Vervang irrationele, niet-helpende gedachten ('dit kan ik toch niet') door helpende gedachten ('ik verdeel de stof in kleine stukjes en begin bij het begin')
- Laat als ouder en leerkracht zien hoe u met succes en falen in positieve zin omgaat

GEBREK AAN CONCENTRATIE

Mogelijke oorzaken:

- Het kind heeft een gebrek aan motivatie
- Het kind heeft last van faalangst
- Het kind heeft leer- en automatiseringsproblemen
- Het kind heeft een trage informatieverwerkingssnelheid
- Het kind heeft last van sombere gevoelens (depressie)
- Het kind wordt op cognitief vlak te weinig uitgedaagd
- De lessen/taken zijn monotoon, saai, weinig uitdagend voor het kind
- Het kind heeft moeite de aandacht te richten op de taak, zonder daarbij afgeleid te worden
- Het kind houdt de aandacht niet vast bij langere, saaie taken
- Het kind heeft geen overzicht over de verschillende aspecten van een taak en haakt af
- Het kind heeft zintuigproblemen (gehoor, zicht)
- Het kind heeft last van sociaal disfunctioneren
- Er is stress thuis (verhuizing, ziekte e.d.)

- Het kind ervaart stress op school (zoals (te) hoge eisen aan leerwerk)
- De leerkrachten/ ouders doen 'druk'
- Er is (visuele of sociale) onrust in de klas
- Er is te weinig frisse lucht in de klas/ het is te warm in de klas
- De klas is veel lawaai van buiten
- Er is wisseling van leerkracht(en)
- Op school/In de klas is sprake van pestproblematiek
- Er zijn conflicten met de leerkracht

Symptomen:

- Het kind is niet gemotiveerd
- Het kind is passief
- Het kind is snel afgeleid
- Het kind is met iets anders bezig dan de opgedragen taak
- Het kind is motorisch onrustig
- Het kind heeft last van snelle stemmingswisselingen
- Het kind heeft last van motorische onhandigheid
- Het kind is onopmerkzaam en daardoor sociaal onhandig
- Het kind is dromerig
- Het kind presteert onder zijn kunnen
- Het kind praat veel
- Het kind maakt zijn werk niet af
- Het kind is luidruchtig

Adviezen:

- Observeer het kind een tijdje (zonder oordeel) en zoek uit wanneer de concentratie het laat afweten (zie oorzaken, bij welke taken/situaties/instructies)
- Laat het kind instructie herhalen, geef veel tussentijdse instructie en feedback
- Spoor het kind aan, help het op gang
- Wacht niet te lang met het kind op weg te helpen als het niet tot werken komt
- Bied informatie ook visueel aan, en koppel het aan zaken die het kind interesseren
- Bied theorie aan op momenten dat de aandacht nog het beste is (vaak in de ochtend)
- Gebruik non-verbale tekens om het kind weer bij de les te krijgen
- Kondig veranderingen ruimschoots van tevoren aan
- Laat het kind even bewegen/ een frisse neus halen etc om de energie en het denken weer op gang te krijgen
- Bedenk dat er meestal sprake is van onmacht, geen onwil!
- Geef aanwijzingen discreet, complimenten luid en duidelijk
- Relativeer met humor, en leer het kind dit ook te doen
- Laat een klasgenoot een maatje zijn dat helpt aantekeningen/samenvattingen te maken
- Zorg voor stimulerende, prikkelende activiteiten
- Maak regelmatig oogcontact om het kind er weer bij te betrekken
- Bij trage informatieverwerking: geef het kind extra tijd
- Werk met korte, afgepaste lesinhouden
- Vergroot de zelfverantwoordelijkheid van het kind door
- het kind lijstjes te leren maken met taken/afspraken en deze afstrepen
- tijdig om hulp te leren vragen
- ordening aan te brengen
- routines in te slijpen
- Bespreek met ouders/kind de thuissituatie. Vraag of er dingen spelen die van invloed zijn op de concentratie van het kind.
- Kijk als leerkracht kritisch naar je eigen functioneren op bovenstaande punten. Vraag ev. een collega om mee te kijken in de klas. Ontwikkel zo leerpunten.
- Ga na of het kind genoeg slaapt
- Ga na of het kind genoeg eet
- Ga na of er stressfactoren zijn thuis of op school
- Zorg dat er (sociale en visuele) rust is in de klas

- Let op dat je als leerkracht rustig stemgebruik en rustige bewegingen hebt.
- Geef het kind zoveel mogelijk verantwoordelijkheid voor het reilen en zeilen in de klas
- Laat intelligentieniveau bepalen door SBD (Is er sprake van hoogbegaafdheid, dyslexie, dyscalculie, of beneden gemiddelde intelligentie/onevenwichtige verdeling van de intelligentie.)
- Let op stof, haren van huisdieren, en dergelijke in de klas (Astma)
- Laat onderzoek doen naar werking van zintuigen (gehoor, ogen)
- Laat onderzoeken of er sprake is van ADD/ADHD
- Zie ook adviezen bij Gebrek aan motivatie

GEBREK AAN MOTIVATIE

Mogelijke oorzaken:

- Er is sprake van een verstoorde relatie tussen de leerling en de leerkracht
- Er is sprake van een verstoorde relatie tussen de ouders van de leerling en de school
- De instructie is onduidelijk, het kind weet niet precies wat er gedaan moet worden
- De doelen van de taken zijn het kind onbekend, het kind ziet het belang er niet van in
- De inspanningen van het kind worden onvoldoende gezien of beloond (waardoor het kind denkt 'wat doet het ertoe als ik wat doe?')
- De lessen zijn saai, de schooldagen zijn weinig afwisselend
- Het kind wordt vanuit wantrouwen benaderd door ouders/leerkracht/klasgenoten
- Het kind wordt vanuit onverschilligheid benaderd door ouders/leerkracht/klasgenoten
- Het kind krijgt onvoldoende of geen feedback op het werk, waardoor het vastloopt en opgeeft
- De taken zijn onvoldoende gestructureerd, waardoor het kind het overzicht mist en opgeeft
- Het weigeren van voldoen aan de eisen is een vorm van aandacht trekken, het kind wil gezien worden
- In de groep is 'niet werken' de norm: leren is voor nerds
- Het kind wordt onvoldoende beloond voor het werk, of ervaart weinig beloning door het werk
- Het niveau van de lesstof sluit niet aan bij het niveau van de leerling (het kind wordt onder- of overvraagd)
- Het kind krijgt te weinig ontwikkelruimte thuis of op school, voelt zich klem zitten.
- Het kind is somber, ziet het nut van leren niet meer
- Er is sprake van aandachts- en concentratieproblemen
- Er is sprake van oververmoeidheid, ongemotiveerdheid of andere problematiek bij de leerkracht/ouders die wordt uitgestraald naar het kind
- Er zijn stressvolle omstandigheden thuis
- Er zijn stressvolle omstandigheden op school

Symptomen:

- Het kind is ongeconcentreerd
- Het kind is moe door niet goed eten, te laat naar bed, weinig beweging
- Het kind voelt zich niet verantwoordelijk
- Het kind toont geen belangstelling
- Het kind ervaart de taak als te eenvoudig
- Het kind ervaart de taak als te moeilijk
- Het kind toont geen initiatief
- Het kind is niet behulpzaam
- Het kind stelt geen vragen
- Het kind denkt: 'Ik kan het toch niet'
- Het kind geeft snel op
- Het kind vertoont uitstelgedrag
- Het kind gaat geen taken aan waarin kan worden gefaald
- Het kind ervaart gevoelens van onmacht/controleverlies. (Het weet niet hoe succes kan worden behaald of hoe kan worden voorkomen dat er wordt gefaald.)
- Het kind piekert

Adviezen:

- Zet de schoolprestaties op een rij. Onderzoek of er een verband is tussen negatieve schoolprestaties en de geringe motivatie
- Onderzoek lesmethode op aantrekkelijkheid en uitleg
- Ga een gesprekken-cyclus aan met het kind:
- Geef het inzicht in eigen proces en resultaten
- Laat het kind zelf doelen stellen
- Geef het kind keuzen, eigenaarschap en autonomie voor leerproces
- Laat het kind zelf een beloningssysteem ontwikkelen, neem dit serieus
- Stel een portfolio samen waarin successen bewaard worden (bv toetsen die goed gingen, werkstukken)
- Neem het proces serieus, zorg voor voldoende follow-up!
- Betrek ouders in het proces, houd ze op de hoogte en plan momenten waarin het kind de resultaten mag laten zien en het proces mag toelichten.
- Kijk kritisch naar eigen functioneren leerkracht:
- Geeft de leerkracht voldoende feedback? Is deze in de vorm van een tip of een trap? Is het in het openbaar of persoonlijk?
- Zorg dat inhoudelijke feedback snel en adequaat gegeven wordt. Stel ook proces-vragen gericht op leer strategieën en zelfcontrole
- Bij overvragen van het kind: kort de stof in
- Bij ondervragen van het kind: zorg voor verdieping van stof. (Dit betekent echter niet dat je ze ineens veel MEER stof geeft, houdt het overzichtelijk!)
- Geef de kinderen keuzes en autonomie met betrekking tot de lesstof
- Leer de kinderen zichzelf te controleren en te corrigeren, schenk bewust aandacht aan de leer strategieën en laat ze daar succeservaringen mee opdoen
- Zorg voor een veilige sfeer, maak grapjes, relativeer
- Laat intelligentie bepalen
- Kijk ook bij adviezen bij concentratieproblemen, faalangst, somberheid, gebrek aan zelfvertrouwen en onrustig gedrag

GEBREK AAN ZELFVERTROUWEN

Mogelijke oorzaken:

- Het kind heeft negatieve gedachten (zoals: ' Ik weet niks, ik kan niks, ik ben niks waard, niemand houdt van mij, ik vind mijzelf stom
- Het kind krijgt weinig ruimte voor het ontwikkelen van de eigen identiteit
- Het kind krijgt te weinig verantwoordelijkheid voor bij de leeftijd passende taken
- Er zijn ouders/leerkrachten die eveneens weinig zelfvertrouwen hebben en dat voorbeeld geven
- Er is weinig liefde thuis en veel irritatie
- Rust en veiligheid ontbreken in het leven van het kind
- Onvoorspelbaar gedrag/eisen van opvoeders
- Er worden te hoge eisen aan het kind gesteld, waaraan het niet kan voldoen
- Eigen inbreng van het kind wordt niet serieus genomen
- Er worden te weinig positieve verwachtingen uitgesproken
- Het kind ontvangt geen duidelijke taakgerichte feedback op prestaties die succesvol zijn verricht of die fout zijn verlopen
- De waardering die het kind krijgt is uitsluitend gekoppeld aan goede prestaties
- Het kind krijgt te snel en te veel hulp als iets niet lukt

Symptomen:

- Het kind durft niet iets aardigs te zeggen
- Het kind geeft uiting van negatieve zelf-overtuigingen (niks kunnen, stom zijn, niet geliefd zijn etc)
- Het kind toont geen initiatief
- Het kind komt niet tot het uitvoeren van plannen
- Het kind durft niet de eigen mening te uiten, praat met anderen mee
- Het kind maakt moeilijk oogcontact
- Het kind geeft een sombere indruk

- Het kind stelt zich afhankelijk op van anderen
- Het kind stelt geen vragen
- Het kind geeft met minder dan vijf woorden antwoord
- Het kind kan moeilijk omgaan met kritiek
- Het kind kan moeilijk omgaan met complimenten
- Het kind komt niet voor zichzelf op
- Het kind is stil, trekt zich terug
- Het kind doet zielig, slachtoffer
- Het kind durft geen kritiek te geven
- Het kind gaat verlegen met complimenten om
- Het kind piekert en betreft veel zaken op zichzelf die weinig met het kind te maken hebben
- Het kind gedraagt zich afhankelijk
- Het kind huilt vaak en snel
- Het kind heeft weinig ambities, schat zijn kwaliteiten te laag in
- Het kind reageert agressief, overgevoelig
- Het kind blaast hoog van de toren
- Het kind gaat juist conflicten aan, staat op strepen
- Het kind geeft geen fouten toe, is defensief
- Het kind staat niet open voor andere meningen
- Het kind wil altijd de beste zijn, winnen
- Het kind vertoont theatraal gedrag
- Het kind vertoont clownesque gedrag

Adviezen:

- Bevestig kinderen in hun bestaansrecht, leer ze dat ze er onvoorwaardelijk mogen zijn. Falen, zwakheden en afwijzing horen bij het leven, en dat geldt voor iedereen
- Benadruk dat iedereen anders en uniek is, en dat dat goed is zoals het is
- Bespreek dat het kind mag accepteren dat iedereen mooie en moeilijke kanten heeft, zowel bij zichzelf als bij de ander
- Accepteer het kind zoals het is, stel niet te hoge eisen, maar ook niet te lage!
- Geef positieve aandacht/beloningen voor het proces, niet alleen voor het resultaat
- Wees alert! 'Vergeet' het kind niet omdat het zo stil en rustig is
- Laat het kind merken dat het gezien is en ertoe doet. Maak hiervoor zelf een concreet plan!
- Zorg voor groepsopdrachten waarbij het kind waardering kan oogsten
- Doe Kanjeroefeningen gericht op complimenten en feedback geven
- Geef het kind taken en uit daarvoor waardering
- Leer het kind inzien dat het het beste om kan gaan met mensen die het accepteren en waarderen, in plaats van mensen die het onderuit halen
- Leer het kind over vriendschap (Kanjeroefening) en help het activiteiten te ondernemen waarbij het vrienden kan maken.
- Leer het kind dat het aardig voor zichzelf mag zijn als hij/zij het moeilijk heeft
- Help het kind te ontdekken wat het echt belangrijk vindt (bv vriendschap, liefde, plezier, helpen). Help het kind situaties te vinden waarin het deze kan toepassen. (Stel het kind de vraag: Stel je voor dat je allang waardevol BENT, en dat je dat niet hoeft te bewijzen, wat wordt er dan belangrijk?)
- Spreek positieve verwachtingen uit naar het kind. (Houd steeds voor ogen dat een kind van nature graag het goede wil doen en wil leren.)
- Geef ruimte om het kind z'n mening te laten geven, en laat hiervoor waardering blijken.
- Geef duidelijke opbouwende kritiek als een taak goed of fout wordt uitgevoerd
- Waardeer een kind zoals het is en niet zoals u vindt dat het moet zijn of worden
- Verstrek niet te snel hulp, moedig het kind aan zelf oplossingen te zoeken
- Ontwikkel en stimuleer oplossingsvaardigheden, neem niet te snel over
- Zie ook adviezen Faalangst

ONGELUKKIG, SOMBER

Mogelijke oorzaken:

- Er zijn conflicten thuis
- Er zijn conflicten met leerkracht
- Er zijn conflicten in de klas of op school
- Er is sprake geweest van een traumatische gebeurtenis
- Er zijn ingrijpende veranderingen in het leven van het kind
- Er zijn problemen thuis (op het vlak van relatie, geld, gezondheid etc.)
- Het kind ervaart een verliessituatie door overlijden/ziekte/verhuizing
- Het kind heeft het idee geen controle over het leven te hebben
- Het kind stelt onrealistische eisen aan zichzelf
- Het kind heeft een lage zelfwaardering
- Het kind voelt zich over verantwoordelijk/ is perfectionistisch
- Het kind wordt gepest
- Het kind voelt zich onbegrepen (zie bij Angst)
- Het kind heeft het idee dat het een ongewenst kind is
- Het kind denkt niet te voldoen aan de eisen die de ouders/school stellen
- Het kind denkt dat de wereld beter af is zonder hem of haar
- Het kind denkt dat niemand om hem of haar geeft
- Het kind maakt geen oogcontact
- Het kind spreekt zachtjes
- Het kind wil niet in de belangstelling staan
- Het kind toont geen belangstelling
- Het kind heeft een droevige gezichtsuitdrukking
- Het kind staat en loopt voorover gebogen
- Er zijn leerproblemen

Symptomen:

- Het kind heeft lichamelijke klachten (zoals hoofdpijn, buikpijn, obstipatie, slaapproblemen)
- Het kind heeft verlies aan/geen eetlust
- Het kind heeft last van minderwaardigheidsgevoelens
- Het kind is besluiteloos
- Het kind vertoont overschreeuwend compensatiegedrag
- Er is een opvallend verlies van interesse en plezier in bezigheden
- Het kind heeft een aanhoudend sombere of prikkelbare stemming
- Het kind klaagt over vermoeidheid en gebrek aan energie
- Het kind heeft een verminderd denk- en concentratievermogen
- Het kind geeft snel op
- Het kind is angstig
- Het kind trekt zich terug uit sociale activiteiten
- Het kind heeft de overtuiging dat het door niemand aardig gevonden wordt
- Het kind is veel boos of woedend
- Het kind is veel bezig met ziekte en dood
- Het kind tobt en piekert
- Het kind weigert naar school te gaan
- Het kind heeft huilbuien
- Het kind heeft geen belangstelling voor vrienden/vriendinnen
- Het kind heeft negatieve opmerkingen over zichzelf (zoals 'ik wou dat ik dood was, ik ben niks')
- Er is sprake van verslechterende leerresultaten

Adviezen:

- Heb een bemoedigende en geruststellende houding naar het kind toe
- Geef het kind warmte en steun
- Onderzoek en behandel de leerproblemen
- Wees alert op terugtrekgedrag/ passiviteit
- Stimuleer het kind om in beweging te blijven, mee te doen
- Help het kind activiteiten te ontdekken waardoor het zich beter voelt
- Maak een stappenplan wat het kind kan doen om zich beter te voelen
- Bevestig steeds dat wat goed gaat, wijs op goede dingen
- Spreek positieve verwachtingen uit naar het kind
- Help het kind afbrekende gedachten ('ik doe er niet toe') om te buigen naar helpende gedachten ('ik hoor in deze klas en kan zorgen dat het gezellig is')
- Laat het kind eerst even bewegen voordat het aan het werk moet (bij extreme passiviteit)
- Bij agressief gedrag (verborgen depressie): zie het als signaal, ga het niet bestraffen of regels en grenzen stellen. Besef dat er onmacht onder ligt. Help het kind bij het verwoorden van gevoelens.
- Geef niet teveel tips en adviezen; begrip en een luisterend oor zijn het belangrijkste.
 Accepteer het kind
- Zorg voor een beter contact met leeftijdgenoten (Kanjeroefeningen, deelname aan clubs)
- Laat het kind succeservaringen opdoen, geef positieve aandacht
- Bespreek samen met het kind gevoelens van zelfverwijt, schuldgevoel, falen, verminderd zelfrespect, het gevoel een mislukking te zijn
- Bespreek samen met het kind gevoelens van angst, gespannenheid, moedeloosheid
- Verwijs tijdig door naar externe hulpverlening (wanneer de symptomen langer aanhouden dan drie weken)
- Zie ook adviezen Gebrek aan motivatie, Angst en Gebrek aan zelfvertrouwen

SLECHT AANSPREEKBAAR OP GEDRAG

Mogelijke oorzaken:

- Het kind heeft weinig zelfcontrole / beheersing
- Het kind wil aandacht en zoekt dit op een negatieve manier
- Het kind heeft het opgegeven, kan geen motivatie opbrengen iets te doen dat u vraagt
- Het kind wordt overvraagd of juist onderschat in zijn mogelijkheden
- Het kind heeft een korte aandachtsspanne, kan taken moeilijk afmaken
- Het kind voelt zich niet erkend/gewaardeerd
- Het kind wordt in beslag genomen door problemen
- Het kind verkeert in stress
- Het kind krijgt te weinig grenzen (in opvoeding thuis en/of op school)
- Het kind is temperamentvol
- Het kind overschat zichzelf en denkt het structureel beter te weten
- Het kind is snel verveeld, zoekt uitdaging
- Het kind is ongevoelig voor straf
- Het kind groeit op in een omgeving waarin regelovertreding wordt aangemoedigd of beloond
- De instructie is niet duidelijk voor het kind (het kind heeft het niet gehoord, instructie is te weinig gestructureerd, instructie sluit niet aan bij niveau kind)
- Er is sprake van een conflict tussen de leerkracht en het kind
- De leerkracht hanteert inadequate pedagogische methoden
- Er is veel onrust in de klas
- Er is een verstoorde relatie tussen de leerkracht en de klas
- Er is een verstoorde relatie tussen de leerkracht en de ouders van het kind
- Er is sprake van angst/ depressie/ faalangst/ gebrek zelfvertrouwen

Symptomen:

- Het kind volgt instructies niet op
- Het kind is niet te stoppen in driftbuien
- Het kind daagt uit
- Het kind doet machtsspelletjes
- Het kind toont geen respect voor autoriteit
- Het kind toont voor niemand respect
- Het kind wil alles zelf bepalen
- Het kind heeft moeite met kritiek
- Het kind is niet te motiveren
- Het kind negeert de leerkracht volkomen
- Het kind neemt geen verantwoordelijkheid voor het eigen gedrag, geeft anderen de schuld van zijn fouten
- Het is moeilijk tot het kind door te dringen, hij/zij lijkt onbereikbaar

Adviezen:

- Geef het kind complimenten wanneer het goed gaat
- Benoem en beloon het gewenste gedrag en maak indien nodig gebruik van een beloningssysteem
- Bouw aan een goede relatie met het kind: toon interesse, geef onvoorwaardelijke aandacht
- Maak duidelijk oogcontact bij instructie/aanspreken op gedrag
- Creëer een positief klimaat in de klas
- Spreek het kind aan op eigen verantwoordelijkheid, zowel voor zichzelf als voor de groep
- Train het kind zelfcontrole en probleemoplossende vaardigheden
- Zorg voor een duidelijke instructie, vraag niet teveel in een keer
- Blijf bij het corrigeren van het gedrag zelf uit irritatie/onmacht/onverschilligheid
- Onderzoek of er sprake is van een negatief interactiepatroon tussen u en het kind (en doorbreek dit door te beginnen bij uzelf, vraag indien nodig hierbij hulp, bv door IB-er)
- Geef het kind genoeg eigen verantwoordelijkheid
- Wees als leerkracht/ouder zelf ook aanspreekbaar op uw gedrag! Sta open voor feedback van het kind
- Stel realistische en acceptabele eisen die passen bij het niveau van het kind
- Zorg dat het kind genoeg te doen heeft, dat het zich niet verveelt
- Wees alert op vervagende grenzen in wat acceptabel is en wat niet (denk aan taalgebruik, erdoorheen praten, respectloos gedrag). Grijp in en stel weer grenzen, maak duidelijke afspraken!
- Stel een time-out in als het kind zich misdraagt
- Wees een duidelijke, correcte leerkracht.
- Bereid het kind voor op veranderingen (over een kwartier gaan we...), structureer
- Maak schoolbeleid Lees daarvoor onder andere het thema Conflictbeheersing dat u aantreft in de handleiding)
- Benoem gedrag, vertel wat het u doet als mens, en geef aan welke verandering in gedrag u op prijs stelt
- Vraag welke pet het kind nu opzet en of hij de witte pet eronder wil doen
- Vraag naar bedoelingen van het gedrag. (Is het jouw bedoeling dat ik boos op je word?)
- Zoek uit of het kind alleen op school slecht aanspreekbaar is op het gedrag of ook thuis/ergens anders
- Zie ook adviezen bij Onrustig verstorend gedrag en Agressie

AGRESSIE

Mogelijke oorzaken:

- Het kind is bang om gepest te worden
- Het kind voelt zich onzeker in sociale situaties
- Het kind heeft faalangst
- Het kind groeit op in omgeving (thuis/buurt), waarin agressie en/of regelovertreding direct of indirect wordt beloond of aangemoedigd
- Het kind groeit op in omgeving met weinig structuur en duidelijke grenzen
- Het kind heeft traumatische ervaringen meegemaakt
- Het kind heeft te maken gehad met verlies (overlijden/scheiding)
- Het kind heeft gebrek aan zelfvertrouwen
- Het kind is niet in staat sociale problemen op een niet-agressieve manier op te lossen
- Het kind heeft gebrekkige sociale vaardigheden
- Het kind heeft problemen met informatieverwerking, vat dingen verkeerd op
- Het kind kan zich moeilijk in anderen verplaatsen, ervaart de buitenwereld als vijandig
- Het kind is snel verveeld, zoekt uitdaging
- Het kind overschat zichzelf, vindt zichzelf superieur
- Het kind heeft taalproblemen en kan zich niet goed uitdrukken
- Het kind heeft structureel slaapgebrek
- Het kind krijgt te weinig of te eenzijdige voeding (veel suikers, energiedrankjes etc.)
- Het kind heeft gevoelens van minderwaardigheid
- Er is veel media-gebruik door/in de omgeving van het kind waarin agressie voorkomt (gamen/films)
- Er zijn stresssituaties thuis/op school
- In het leven van het kind ontbreekt een duidelijke opvoeder, er is weinig toezicht
- Het ontbreekt in de thuissituatie aan warmte, veiligheid en huiselijkheid
- Er zijn conflicten thuis/op school/tussen ouders en school
- Er is sprake van een gedragsstoornis (bv ODD, autisme, ADHD, MCDD), waardoor factoren als gebrekkig sociaal inzicht, extreme rigiditeit van denken, geringe frustratietolerantie leiden tot agressie
- Het kind is hoog prikkelbaar/prikkelgevoelig
- Het kind heeft weinig schuldbesef

Symptomen:

- Het kind denkt: 'Ik ben superieur'
- Het kind denkt: 'Ik sta boven de regels'
- Het kind scheldt
- Het kind vecht
- Het kind pest
- Het kind treitert
- Het kind steelt
- Het kind liegt
- Het kind sticht brand
- Het kind roddelt
- Het kind schreeuwt
- Er is sprake van vandalisme door het kind
- Het kind is dwingend, intimiderend en manipulerend in het contact met anderen
- Het kind geeft vaak aanzet tot vechtpartijen
- Het kind beschuldigt (vals) om iets voor elkaar te krijgen
- Het kind intimideert om iets voor elkaar te krijgen
- Het kind manipuleert om iets voor elkaar te krijgen
- Het kind insinueert om iets voor elkaar te krijgen
- Er zijn wisselingen in het gedrag van het kind (bv het ene moment aanpassing en iets later opeens dwarsliggen of saboteren)
- Het kind heeft ambivalente gevoelens naar zichzelf en anderen

Adviezen:

- Stop het gedrag en confronteer het kind op een zakelijke manier met de realiteit en de gevolgen ervan
- Structureer de omgeving: zorg voor veiligheid, overzicht, controle
- Toon overwicht, spreek duidelijke leiderstaal (Ga niet in discussie)
- Blijf in de buurt, houd het kind in de gaten
- Bespreek achteraf altijd de situatie (ook met de groep), bespreek alternatieven die goed zijn voor alle partijen
- Zorg voor een goede communicatie, samenwerking en gezamenlijke aanpak met ouders
- Stel eisen aan het kind: wat doen we wel, wat doen we niet
- Leer het kind verantwoordelijkheid te nemen voor zijn daden en de eventuele gevolgen daarvan
- Geef veel affectie, bouw vertrouwen op
- Leer het kind signalen van anderen beter op hun waarde te schatten
- Help het kind oplossingen te bedenken voor lastige situaties die goed zijn voor zichzelf én anderen
- Bekrachtig prosociaal gedrag, beloon gewenst gedrag
- Werk aan het zelfvertrouwen van het kind (zie ook adviezen Zelfvertrouwen)
- Leer het kind sterke emoties te herkennen (fysiek), te beheersen (door zelfspraak) en in juiste banen te leiden (afleiding/time-out/handen onder de kraan/weglopen etc)

Bij woede:

- Reageer zo kalm en zakelijk mogelijk, vermijd lichaams- en oogcontact
- Breng indien nodig de rest van de groep in veiligheid
- Schakel op tijd hulp in, haal eventueel een collega erbij die het kind aanspreekt/kalmeert
- Zodra het mogelijk is, help het kind te kalmeren (door bv ademhalingsoefeningen, handen onder de kraan)
- Zorg voor ruimte en tijd om het kind te laten afkoelen (Eerst gedrag normaliseren, dan pas praten)
- Geef alleen straf als het gepaard gaat met een pedagogisch doel. (Bij agressie heeft straf alleen zin als het gepaard gaat met een pedagogisch doel. Het kind moet leren verantwoordelijkheid te dragen voor het gedrag. Vermijd buitensporig strenge straffen. Dit werkt averechts.)
- Oefen met rollenspellen en de pestposters uit de Kanjertraining
- Onderscheid agressie vanuit frustratie en instrumentele agressie (met het doel anderen pijn te doen, macht te krijgen etc). Instrumentele agressie vraagt om een uitgebreidere aanpak
- Aanpak op groepsniveau mbv Kanjeroefeningen (sfeerbevorderende groepsactiviteiten als elkaar masseren, kletsen in de kanjerkring, vertrouwensoefeningen, sport en spel met de hele groep)
- Aanpak op schoolniveau afspreken mbt dit kind
- Ga op huisbezoek
- Zie ook adviezen bij Slecht aanspreekbaar op gedrag

PEST

Mogelijke oorzaken:

- Het kind heeft gevoelens van jaloezie
- Het kind werd vroeger zelf gepest
- Het kind weet niet het verschil tussen plagen en pesten
- Het kind vertoont meeloopgedrag
- Het kind heeft gebrek aan zelfbeheersing
- Het kind wordt autoritair opgevoed
- Het kind groeit op in een omgeving waar pesten/roddelen aangemoedigd wordt
- Het kind is onzeker
- Het kind heeft een oppositionele of anti-sociale gedragsstoornis
- Het kind verveelt zich
- Het kind geniet van het vernederen van de ander (erop kicken)

- Het kind weet niet om te gaan met storend gedrag/anders-zijn/uiterlijke bijzonderheden van ander; gaat pesten om de ander af te weren
- Het kind groeit op in een omgeving waar de buitenwereld (of anders zijn) als bedreigend wordt ervaren
- Het kind groeit op met de opvatting dat het in het leven gaat om winnen of verliezen
- Het kind heeft gebrekkig sociaal inzicht/sociale vaardigheden
- Er spelen conflicten tussen ouders/familieleden van het kind dat pest en het kind dat gepest wordt
- Er is gebrek aan gezag/controlle van leerkrachten op het plein of in de school
- Er is sprake van een instabiele thuissituatie
- Het pesten levert in de ogen van het kind winst op (status verhogend)

Symptomen:

- Het kind spreekt met minachting over de ander
- Het kind roddelt
- Het kind sluit kinderen bewust en openlijk uit (ook via de app/social media)
- Het kind geeft non-verbale signalen van minachting
- Het kind verspreidt leugens over de ander (betreft hierbij ook anderen)
- Het kind schrijft beledigende berichten of leugens over de ander via de app/social media
- Het kind stalkt, bedreigt en/of chanteert via social media
- Het kind geeft geen duidelijke feedback, maar laat openlijk merken dat er iets niet deugt aan de ander
- Het kind maakt vervelende/ vernederende grappen over de ander/anderen
- Het kind maakt (bewust) spullen van de ander kapot
- Het kind mobiliseert anderen in het pestgedrag
- Het kind ontkent het pestgedrag en zegt zelf slachtoffer te zijn
- Het kind gebruikt agressief taalgebruik (vloeken, schelden, ziektes e.d.)
- Het kind blijft uit het zicht van het gezag dat zou kunnen ingrijpen
- Het kind discrimineert
- Er komen klachten van ouders van klasgenoten over het kind
- De scores binnen het sociogram voor dit kind variëren sterk van zeer hoog tot zeer laag

Adviezen:

- Oefen met de opdracht motor en benzinepomp. Leer om niet op benzine te reageren.
- Leer het kind iets aardigs te zeggen over kinderen met wie het steeds ruzie heeft.
- Laat kinderen elkaar beter leren kennen (kletsen in de Kanjerkring)
- Leer kinderen elkaar feedback geven in de vorm van een tip of een top (en niet in de vorm van een trap!
- Houdt toezicht op het buitenspelen (ook op die plaatsen die meer buiten het zicht zijn)
- Zorg voor momenten waarop de kinderen samen plezier maken (zie 99 Kanjerspelletjes en tabblad les-en spelsuggesties handleiding)
- Stel een maatje aan dat de pester op het pestgedrag aanspreekt, oefen dit in de klas met de pestposters.
- Laat ruziemakers uit elkaars buurt blijven.
- Leer kinderen om conflicten uit te praten (eventueel met een mediator, zie hiervoor suggesties handleiding)
- Leg het principe van win-win-oplossingen uit. Doe elkaar recht.
- Maak als opvoeder en leerkracht duidelijk wat wel en niet kan. Geef grenzen aan. (gebruik de smileyposter 'dit doen we wel en dit doen we niet')
- Hanteer lik op stuk beleid
- Leer kinderen met behulp van de smileyposter te kijken naar het effect van hun gedrag op de ander.
- Betrek altijd de ouders bij pestgedrag. Maak gezamenlijke afspraken, ook over het digitaal pesten.
- Organiseer bij ernstige pestproblematiek in de klas een ouderavond/oudertraining
- Controleer samen met uw kind de berichtengeschiedenis op de sociale media.
- Toon belangstelling in het kind en leer het kind zelf ook belangstelling te tonen.

- Houdt het aantal conflicten bij in een logboek. Maak de toename of afname visueel met een conflictthermometer.
- Keur wel het gedrag af, maar keur niet het kind af.
- Oefen de stappen van de pestposter
- Herinner het kind eraan dat hij of zij een goed mens wil zijn.
- Neem met alle betrokkenen het pestprotocol van de Kanjertraining door.
- Stel een anti-pestcontract op. Laat iedereen ondertekenen.
- Oefen prosociaal gedrag (de witte pet), brainstorm over oplossingen die elkaar recht doen.
- Zie ook adviezen bij Agressie

WORDT GEPEST

Mogelijke oorzaken:

- Het kind ziet er anders uit
- Het kind kan iets dat anderen wel of niet kunnen
- Het kind heeft beperkte sociale redzaamheid
- Het kind straalt onzekerheid/hulpeloosheid/machteloosheid uit
- Het kind vertoont claimgedrag
- Het kind gedraagt zich sociaal onhandig, voelt grenzen van anderen niet goed aan
- Het kind is kwetsbaar (door bv lage intelligentie, handicap, stoornis)
- Het kind ziet er slecht verzorgd uit, stinkt
- Het kind ziet geen verschil tussen plagen en pesten
- Het kind spreekt slecht over klasgenoten
- Het kind maakt grappen die anderen niet kunnen waarderen of begrijpen
- Het kind vertoont clownesque gedrag, zet zichzelf daarbij voor schut
- De ouders hanteren een angstige opvoedstijl
- Andere kinderen zijn jaloers op dit kind
- Het kind wordt 'teruggepakt' door de ander, omdat het zelf de ander heeft gepest
- Er is een gebrek aan gezag bij de leerkracht
- Er is gebrek aan vertrouwen in de klas (tussen de klasgenoten en/of tussen de leerkracht en de kinderen)
- Er zijn wisselingen van leerkrachten in de klas
- De school mist beleid bij grensoverschrijdend gedrag.
- Er is onvoldoende pleinwacht/toezicht
- Er is sprake van machtsongelijkheid (een groepje tegen een eenling)
- De ouders van het gepeste kind vertellen overal hoe slecht de klasgenoten van hun kind zijn.

Symptomen:

- Het kind heeft een ineengezakte lichaamshouding
- Het kind maakt geen of weinig oogcontact
- Het kind heeft weinig tot geen vrienden
- Het kind voelt zich onmachtig
- Het kind wil niet meer naar school
- Het kind durft geen sociale relaties aan te gaan
- Het kind heeft angstige/ depressieve gevoelens
- Het kind heeft nachtmerries en/of slaapproblemen
- Het kind is somber en passief
- Het kind trekt zich terug, staat veel alleen
- Het kind is snel emotioneel
- Het kind wordt meestal als laatste gekozen
- Het kind wordt gechanteerd en geïntimideerd
- Het kind wordt genegeerd en buitengesloten
- Het kind vraagt opvallend veel/weinig aandacht van de leerkracht
- De schoolresultaten van het kind dalen
- Het kind heeft somatische klachten (hoofdpijn, buikpijn, moe)
- Ouders geven aan dat het kind gepest wordt

- Er wordt veel geroddeld over het kind (ook op sociale media)
- Er is sprake van verbaal geweld richting het kind
- Er is sprake van fysiek geweld richting het kind
- Materialen van het kind worden beschadigd of zijn weg.

Adviezen:

- Oefen de stappen van de Pestposter
- Werk aan het zelfvertrouwen van het kind (zie ook adviezen Zelfvertrouwen)
- Betrek ouders, creëer een gezamenlijk vangnet
- Kijk of er sprake is van achterliggende problematiek tussen families van pester en gepeste
- Blijf alert op eigen gevoelens (irritatie/ machteloosheid/ onverschilligheid) ten opzichte van het kind
- Neem signalen over pesten serieus, ga in gesprek met het kind en de ouders
- Leer het kind er iets van te zeggen, leer het grenzen aan te geven.
- Leer het kind duidelijk praten, rechtop staan en oogcontact maken.
- Leer het kind wat een goede en geen goede vriend is, help het om contact te maken met kinderen waar het kind veilig bij is.
- Regel een maatje naar wie het kind kan toestappen als het wordt lastiggevallen.
- Regel een maatje dat naar het kind toestapt en het voor hem opneemt als het wordt lastiggevallen
- Leer het kind niet terug te slaan of te pesten.
- Neem het sociogram af om te kijken welke kinderen wel met dit kind willen omgaan.
- Stel een vertrouwenspersoon aan bij wie het kind terecht kan.
- Zoek oplossingen met alle partijen die elkaar recht doen.
- Laat het kind een dagboekje bijhouden
- Zorg dat het kind in een 'geheimschriftje' kan opschrijven wat er is gebeurd, zodat dit door de leerkracht gelezen kan worden.
- Begeleid spelmomenten door als leerkracht mee te spelen
- Zoek tijdig externe hulp bij traumatische gebeurtenissen
- Neem de adviezen van het pestprotocol van de Kanjertraining door
- Zie ook adviezen bij Angst
- Zie ook adviezen bij Pesten